

2023-03-04

Utbildningsdepartementet
103 33 StockholmSofia Hylander
070-562 13 75
sofia.hylander@tco.se

Centrala studiestödsnämndens promemoria
”Uppdrag att ta fram förslag på regelförenklingar
inom omställningsstudiestödet” och
Utbildningsdepartementets promemoria
”Kompletterande förslag vad gäller ikraftträdande
av vissa förslag i CSN:s promemoria”
U2023/03200

TCO har beretts möjlighet att yttra sig över CSN:s promemoria
”Uppdrag att ta fram förslag på regelförenklingar inom omställ-
ningsstudiestödet” samt Utbildningsdepartementets promemoria
”Kompletterande förslag vad gäller ikraftträdande av vissa förslag i
CSN:s promemoria”.

TCO ställer sig övergripande positiv till CSN:s förslag på
regelförenklingar inom omställningsstudiestödet och tillstyrker
därmed förslagen 5.1.1 – 5.1.4 samt 5.2 – 5.6. TCO bedömer att de
föreslagna regelförenklingarna ligger i linje med
omställningsstudiestödets syfte och intentioner samtidigt som de inte
förändrar målgruppen för stödet.

Regelförenklingarna bör också skapa förutsättningar för en mer
effektiv och i ökad utsträckning automatiserad handläggning av
stödet vilket är mycket angeläget och brådskande. Mot bakgrund av
att handläggningsläget vad gäller omställningsstudiestödet i
promemorian beskrivs som akut vill TCO betona vikten av att de
förändringsförslag som föreslås träder i kraft vid tidigast möjliga
tidpunkt.

Nedan följer TCO:s kortfattade synpunkter på respektive förslag – för
mer detaljerade synpunkter hänvisas till Svenskt Näringslivs,
Förhandlings- och samverkansrådet PTK:s och LO:s gemensamma
yttrande.

**5.1.1 Etableringsvillkor ska endast prövas genom inkomst
CSN:s förslag: Villkoret om att den studerande ska vara etablerad
på arbetsmarknaden under minst 96 månader av de senaste 14
åren, ska ändras så att bedömningen enbart utgår ifrån uppgifter**

om arbetsinkomster utan att ta hänsyn till arbetad tid. Kravet på vad som är en tillräcklig arbetsinkomst under en månad ska samtidigt sänkas till minst 12,5 procent av det inkomstbasbelopp som gäller under det år inkomsterna intjänats.

För de kalenderår då det inte finns månadsvisa inkomstuppgifter redovisade, ska vissa månader ändå kunna räknas. Inkomsten ska då anses motsvara arbete under det antal hela kalendermånader, högst tolv, som årsinkomsten delat med 0,125 inkomstbasbelopp uppgår till.

CSN anger att prövningen av arbetsvillkoren, i synnerhet etableringsvillkoret, är den utredning som har störst påverkan på handläggningstiderna och att det mest tidskrävande momentet vid bedömningen av arbetad tid är granskningen av manuella intyg. För att utredningen av etableringsvillkoret ska kunna förenklas och automatiseras bedömer CSN att regelverket behöver ändras så att prövningen kan schabloniseras. För att i möjligaste mån hålla målgruppen för studiestödet intakt kräver förändringen en justering av inkomstgränsen samt en schabloniserad prövning av årliga arbetsinkomster för tid före 2019.

TCO tillstyrker förslaget.

5.1.2 Det ska inte ställas krav på att förvärvsarbetet har varit den studerandes huvudsyssla

CSN:s förslag: *Kravet på att förvärvsarbetet ska ha varit den studerandes huvudsyssla vid bedömningen av etableringsvillkoret, ska strykas.*

CSN anger i promemorian att prövningen för att fastställa den studerandes huvudsyssla är både tids- och resurskrävande – inte minst för åren före 2019 där månadsvisa inkomster saknas. Utredningen är heller inte möjlig att automatisera.

TCO tillstyrker förslaget.

5.1.3 Fler ersättningar ska vara överhoppningsbara vid bedömning av aktualitetsvillkoret

CSN:s förslag: *Även tid med graviditetsspenning, närståendepenning, rehabiliteringspenning och smittbärrpenning enligt socialförsäkringsbalken ska vara överhoppningsbara när ramtiden för aktualitetsvillkoret ska fastställas.*

Förslaget bidrar till en harmonisering av regelverket genom att samma ersättningar beaktas vid prövningen av etablerings- och aktualitetsvillkoren. CSN argumenterar väl för att för att harmoniseringen skulle förenkla prövningen.

TCO tillstyrker förslaget.

5.1.4 Egenföretagare ska få räkna med tid med aktiv näringsverksamhet i de två arbetsvillkoren

CSN:s förslag: *Regeringen ska få meddela föreskrifter om att omställningsstudiestöd får lämnas till egenföretagare som uppfyller andra villkor än att de har haft en viss minsta inkomst eller kan visa arbetad tid under de ramtider som anges i 6 § lagen om omställningsstudiestöd.*

En egenföretagare som under en månad inte uppfyller kravet på viss arbetsinkomst, men som under samma månad har bedrivit aktiv näringsverksamhet enligt 2 kap. 23 § inkomstskattelagen (1999:1229) ska få tillgodoräkna sig den månaden i etableringsvillkoret och aktualitetsvillkoret.

Även egenföretagare tillhör målgruppen för omställningsstudiestödet och villkoren om förvärvsarbete ska kunna uppfyllas genom arbete i ett eget företag. I första hand ska en egenföretagare kunna redovisa inkomster, men om arbetet inte burit någon vinst som motsvarar inkomstkraven måste den sökande kunna visa för CSN att aktiv näringsverksamhet har bedrivits i tillräcklig omfattning. CSN konstaterar dock att det i praktiken varit svårt för dessa egenföretagare att visa arbete i tillräcklig omfattning. CSN:s utredningar av arbetsvillkoren för egenföretagare är därför ofta tids- och resurskrävande, vilket bidrar till längre handläggningstider för såväl egenföretagare som övriga sökande.

CSN föreslår att prövningen av arbetsvillkoren för egenföretagare i första hand ska fungera som för andra sökande. Om egenföretagaren inte uppfyller kravet på tillräckliga inkomster, eller krav på arbetad tid eller tillräckliga inkomster för det fall det gäller aktualitetsvillkoret, behöver det dock införas en alternativ regel kopplad till skatterättens uppdelning mellan aktiv och passiv näringsverksamhet.

TCO tillstyrker förslaget.

5.2 Omställningsstudiestöd ska kunna lämnas för kortare utbildningar som påbörjats före den 1 januari 2023

CSN:s förslag: *Det ska vara möjligt att få omställningsstudiestöd för utbildningar som är kortare än 80 veckor och som har påbörjats före den 1 januari 2023.*

CSN beskriver i promemorian att övergångsbestämmelsen, att en studerande endast har rätt till omställningsstudiestöd för en utbildning som påbörjats före den 1 januari 2023 om utbildningen är minst 80 veckor, haft stora effekter både på vilka ansökningar som kan beviljas stöd och på CSN:s handläggning.

Enligt CSN har bestämmelsen, tillsammans med den praxis som finns för bedömningen av en utbildnings längd, resulterat i att det är svårare för en studerande som vill vidareutbilda sig inom sitt nuvarande yrkesområde att få rätt till omställningsstudiestöd jämfört med den som helt byter yrke. Övergångsbestämmelserna har alltså medfört en begränsning för arbetstagare att vidareutbilda sig inom sitt tidigare utbildnings- och yrkesområde i de fall där tidigare lästa kurser skulle kunna tillgodoräknas i en ny examen. Detta trots att den sökta utbildningen skulle stärka den sökandes ställning på arbetsmarknaden genom att den sökande kan ta ut en högre examen inom ämnesområdet.

Övergångsbestämmelsen och prövningen av utbildningens längd är enligt CSN tidskrävande och måste göras helt manuellt, den är inte möjlig att automatisera. Att informationen om den sökandes tidigare utbildning och syftet med studierna kan skilja sig åt gör också att nuvarande övergångsbestämmelse leder till en rättsosäker prövning.

TCO tillstyrker förslaget.

5.3 Den studerandes årliga inkomst ska kunna bestämmas fem månader innan studiestarten

CSN:s förslag: *Den årliga inkomst som läggs till grund för beräkningen av omställningsstudiestödet storlek ska bestämmas med utgångspunkt i förhållandena den dag ansökan kom in till CSN, dock tidigast fem månader före studiestarten. En ny årlig inkomst ska läggas till grund för ett beslut om omställningsstudiestöd för den som efter ett uppehåll i studierna under fem månader eller längre återkommer med en ny ansökan om omställningsstudiestöd.*

Nuvarande bestämmelse om att den årliga inkomsten får fastställas tidigast tre månader före studiestart innebär att de studerande sällan

kan få ett beslut i god tid innan studiestarten. Något som förstärks av Försäkringskassans långa handläggningstider. Förslaget att den årliga inkomsten får fastställas tidigast fem månader innan studiestarten ger Försäkringskassan möjlighet att inleda sin utredning om den sökandes årliga inkomst direkt vid ansökningstillfället.

CSN föreslår också att en ny årlig inkomst bör fastställas om den studerande återkommer med en ny ansökan efter ett studieuppehåll om minst fem månader i stället för som idag ett uppehåll om minst fyra månader.

TCO tillstyrker förslaget.

5.4 Studiestart vid beslut om årlig inkomst ska vara starten av den första tidsperiod som en ansökan avser

CSN:s förslag: *Med studiestart vid bestämmandet av den studerandes årliga inkomst ska avses starten av den första period som den studerande ansöker om omställningsstudiestöd för i aktuell ansökan.*

Omställningsstudiestödet syftar till att ersätta ett inkomstbortfall vid studier och ska därför beräknas på aktuella inkomststoppgifter. Om studiestarten när det gäller fastställande av årlig inkomst i praxis från Överklagandenämnden för studiestöd skulle komma att definieras som den första gången en studerande påbörjade en utbildning på ett sammanhållet program skulle den årliga inkomsten många gånger fastställas vid en tidpunkt som inte är i nära anslutning till att den studerande påbörjar studier med omställningsstudiestöd. TCO delar CSN:s uppfattning att det utan en reglering finns risk för att omställningsstudiestödet i många fall kan komma att beräknas utifrån inaktuella inkomststoppgifter, vilket skulle strida mot omställningsstudiestödets syfte.

TCO tillstyrker förslaget.

5.5 Omställningsstudielånets storlek ska bestämmas utan hänsyn till kompletterande studiebidrag

CSN:s förslag: *Omställningsstudielån ska få lämnas med ett belopp som motsvarar 63 procent av skillnaden mellan storleken på den studerandes omställningsstudiebidrag före skatt och hans eller hennes årliga inkomst, multiplicerad med den omfattning som omställningsstudiestöd ska lämnas för.*

Omställningsstudielån ska få lämnas bara om den studerandes årliga inkomst delad med 52 är högre än den studerandes omställningsstudiebidrag per vecka.

En registrerad omställningsorganisation som har beslutat om storleken på kompletterande avtalat studiestöd för en person som har beviljats omställningsstudiebidrag ska inte längre vara skyldig att informera CSN om innehållet i beslutet.

Med nuvarande regelverk behöver CSN få besked om och med vilket belopp omställningsorganisationen kommer att lämna kompletterande studiestöd innan omställningsstudielånets storlek kan beräknas. Enligt CSN innebär denna ordning förlängda handläggningstider för studerande som har kompletterande studiestöd och omställningsstudielån.

CSN beskriver också att proceduren måste upprepas för samtliga ärenden där individen har beviljats omställningsstudielån och kompletterande studiestöd för en period som löper över ett årsskifte. Detta med anledning av att både omställningsstudiebidrag och lån ska beräknas utifrån årets aktuella inkomst- respektive prisbasbelopp. Enligt CSN finns det heller ingen teknisk lösning för maskinella omräkningsbeslut.

TCO tillstyrker förslaget.

5.6 Skatteverket ska lämna uppgifter till CSN om aktiv näringsverksamhet

CSN:s förslag: *Skatteverket ska, i den utsträckning det behövs för kontroll av ansökningar om omställningsstudiestöd från egenföretagare, på begäran lämna uppgift ur beskattningsdatabasen om tid då den sökande har bedrivit aktiv näringsverksamhet.*

Mot bakgrund av förslaget i avsnitt 5.1.4 behöver CSN kunna hämta in uppgifter om aktiv näringsverksamhet direkt från Skatteverket.

TCO tillstyrker förslaget.

Kompletterande förslag vad gäller ikraftträdande av vissa förslag i CSN:s promemoria "Uppdrag att ta fram förslag på regelförenklingar inom omställningsstudiestödet"

I Utbildningsdepartementets promemoria föreslås att vissa förslag i CSN:s promemoria bör träda i kraft senare än vad som föreslagits

av CSN. Istället för att låta förändringarna träda i kraft den 1 juli 2024 (som CSN föreslår) menar Utbildningsdepartementet att de av CSN föreslagna bestämmelserna i avsnitt 5 ska träda i kraft den 1 januari 2025 och tillämpas för första gången vid ansökningar om omställningsstudiestöd för studier som påbörjas efter den 30 juni 2025. För ansökningar om omställningsstudiestöd som avser studier som påbörjas före den 1 juli 2025 föreslås äldre bestämmelser fortfarande gälla.

Mot bakgrund av CSN:s beskrivning av att handläggningsläget är mycket ansträngt, att behovet av regelförenklingar är brådskande och att utvecklingsarbetet för att automatisera och effektivisera prövningen inte får försenas ytterligare anser TCO att föreslagna förändringar bör träda i kraft så snart som möjligt.

TCO anser därmed att ett tidigare ikraftträdande av de bestämmelser som föreslås i avsnitt 5 i CSN:s promemoria än vad som föreslås i Utbildningsdepartementets promemoria, dvs ett ikraftträdande redan den 1 juli 2024, är att föredra.

Therese Svanström
Ordförande

Sofia Hylander
Utredare